

1. Introducció de la primera edició

El terme «Francofonia», en el sentit del conjunt de persones que utilitzen la llengua francesa i es consideren francòfiles, va ser utilitzat per primer cop pel geògraf Onésime Reclus al segle XIX.¹ En aquesta mateixa època, la III República Francesa va utilitzar el concepte de «diplomàcia cultural» i va promoure la creació de l'Alliance Française.² Des d'un punt de vista institucional, la Francofonia³ fa referència a una entitat conceptual, inicialment amb un caràcter geocultural, que s'ha anat desenvolupant progressivament i d'una manera diversificada en els marcs polític, jurídic i institucional. En aquest marc institucional existeix una organització internacional intergovernamental, anomenada Organització Internacional de la Francofonia (OIF), i una diversitat d'institucions i òrgans. La dimensió parlamentària d'aquest marc institucional és formada per l'Assemblea Parlamentària de la Francofonia (APF) i les diverses assemblees regionals, com és el cas de l'Assemblea Regional Europea (ARE).

L'origen d'aquest sistema institucional és la sessió constitutiva de l'Associació Internacional de Parlamentaris de Llengua Francesa (AIPLF), que es va reunir a Estrasburg els dies 17 i 18 de maig de 1967. Des d'un punt de vista governamental, els presidents Léopold Sédar Senghou (Senegal), Hamani Diori (Níger), Habib Bourguiba (Tunísia) i Norodom Sihanuk (Cambodja) van impulsar⁴ l'adopció del Tractat que creà l'Agència de Cooperació Cultural i Tècnica (ACTT) el 20 de març de 1970, a Niamey (Níger). Aquesta Agència va esdevenir, el 1998, l'Agència Intergovernamental de la Francofonia, que, posteriorment, amb la Carta de la Francofonia adoptada a Antananarivo (Mada-

1 Citat en LEGENDRE, Jacques: «Les limites de l'“état francophone”: vers un réseau mondial de la Francophonie», *Revue internationale et stratégique*, núm. 71, tardor del 2008, p. 50.

2 GAZEAU-SECRET, Anne: «Francophonie et diplomatie d'influence», *Géoéconomie*, tardor del 2010, p. 39.

3 Sobre les diverses dimensions del concepte de Francofonia, veg., per exemple, BARRAT, Jacques; MOISEI, Claudia: *Géopolitique de la Francophonie. Un nouveau souffle?* Études de la documentation française, París, 2004, p. 15 i seg.

4 BARRAQUAND, Hervé: «Présentation de l'Organisation internationale de la Francophonie», *Hermès* 40, 2004, p. 18.

gascar) el 23 de novembre del 2005, va rebre la denominació d'Organització Internacional de la Francofonia (OIF).

L'objectiu originari i fonamental que dona lloc a la Francofonia és la promoció de la llengua i la cultura francòfones. No obstant això, de les cartes constitutives de les diferents institucions, així com de les diferents declaracions que aquestes han anat adoptant, es pot apreciar una ampliació progressiva dels objectius vers finalitats de caràcter polític i econòmic. Així, en l'actualitat, els quatre àmbits principals de la seva acció són la diversitat cultural i lingüística; la pau, la democràcia i els drets humans; l'educació i la recerca, i el desenvolupament sostenible.⁵

La Francofonia, com a sistema institucional, presenta unes particularitats en el marc de la societat internacional actual i, en especial, en l'àmbit de les organitzacions internacionals. En primer lloc, representa un espai de diàleg entre estats, de diferents continents i diferents nivells de desenvolupament, al voltant d'una llengua i uns valors compartits. En segon lloc, algunes institucions del sistema de la Francofonia estan obertes jurídicament, en els seus estatus, al costat dels estats sobirans, a «entités ou collectivités non souveraines».⁶ Així mateix, s'hi reconeixen, com a operadors que contribueixen als objectius de la Francofonia, representants d'universitats, alcaldes i mitjans de comunicació.⁷

Aquests elements atorguen al sistema institucional de la Francofonia una composició i una dinàmica funcional particulars, en el marc de la transformació actual de les relacions internacionals. Així, per exemple, la Francofonia institucional ha estat interpretada com un exemple de «diplomàcia cultural»⁸ que pretén afirmar la pluralitat cultural;⁹ com una manifestació de «Soft Power»,¹⁰ en el sentit de la capacitat d'aconseguir un objectiu en un entorn internacional a partir de l'atractiu d'una cultura més que no pas a partir de la

5 BOUTROS-GHALI, Boutros: *Émanciper la Francophonie*. L'Harmattan. París, 2002; DIOUF, Abdou: «L'action politique de la Francophonie», *Géoéconomie*, tardor del 2010, p. 20.

6 Com per exemple, les cimeres (art. D, Statuts et modalités d'adhésion à la Conférence des chefs d'état et de gouvernement des pays ayant le français en partage); en les institucions, les activitats i els programes de l'OIF (art. 10 de la Carta de la Francofonia); en l'APF (art. 4 del Reglament de l'APF).

7 L'article 2 de la Carta de la Francofonia reconeix com a operadors l'Agència Universitària de la Francofonia (AUF), TV5MONDE, la Universitat Senghor d'Alexandria i l'Associació Internacional dels Alcaldes i Responsables de les Capitals i Metròpolis Parcialment o Totalment Francòfones (AIMF).

8 CULL, Nicholas J.: «Diplomacia pública: consideraciones teóricas», *Revista Mexicana de Política Exterior*, núm. 85, 2008-2009, p. 67.

9 ARNAUD, Serge; GUILLOU, Michel; SALON, Albert: *Les défis de la Francophonie. Pour une mondialisation humaniste*, Alphares, París, 2005. GUILLOU, Michel: *Francophonie-Puissance*, Ellipses, París, 2005.

10 GAZEAU-SECRET, Anne: « Francophonie et diplomatie d'influence », *op. cit.*, p. 56.

influència militar o econòmica,¹¹ o com una entitat que pretén «equilibrar o diversificar»¹² o «ser un contrapès» a la mundialització econòmica.¹³

En aquest context, aquest estudi té l'objectiu d'analitzar i valorar la participació del Parlament de Catalunya en l'Assemblea Parlamentària de la Francofonia (APF) i en l'Assemblea Regional Europa (ARE). Amb el dit objectiu, l'estudi s'estructura en quatre parts. La primera part pretén sistematitzar unes idees generals sobre l'estructura institucional de la Francofonia. La segona part assenyala l'estatus del Parlament de Catalunya en el marc de l'APF i descriu la seva participació en les sessions de l'APF i l'ARE. La tercera part pretén plantejar alguns condicionants que poden limitar la participació del Parlament de Catalunya. Finalment, la darrera part planteja unes consideracions sobre els possibles beneficis de la participació del Parlament de Catalunya en aquest organisme internacional.

11 NYE, Joseph: *Soft Power*, Public Affairs Press, New York, 2004. Des de concepcions realistes de les relacions internacionals també s'ha reconegut que l'atracció o el prestigi que es pot derivar de les institucions i polítiques públiques reforça el poder de l'estat (veg., per exemple, MORGENTHAU, H: *Politics among nations: the struggle for power and peace*, Alfred Knopf, Nova York, 1985, p. 169).

12 JOYANDET, Alain: «Pour une francophonie ambitieuse», *Revue Internationale et Stratégique*, 2008, p. 31.

13 WOLTON, D.: *Demain, la Francophonie. Pour une autre mondialisation*, París, Flammarion, 2006.